

Reactie Verbond op DNB Gids beheersing klimaat- en milieurisico's

p.1

- In het overleg tussen het Verbond en DNB op 23 november 2022 merkte DNB op dat zij deze Gids hebben gemaakt vanwege de verwachtingen van de ECB. Als dat zo is, is het wenselijk en transparant om daarnaar te verwijzen, zodat lezers van de Gids ook kennis kunnen nemen van wat die verwachtingen zijn.
- Komt de gids ook beschikbaar in het Engels? Bij veel Nederlandse verzekeraars, zeker de internationaal opererende, lijkt dit noodzakelijk. Bij sommigen is Engels zelfs de interne voertaal.
- Graag bij verwijzingen naar internationale literatuur zoveel mogelijk url-s toevoegen.

p. 2

- Als gevolg van klimaatveranderingen kunnen er ook sociale vraagstukken ontstaan die een negatieve invloed kunnen hebben op het business model van verzekeraars. Het stoppen met hypotheekverstrekking in gebieden met een hoger overstromingsrisico zou een voorbeeld daarvan zijn.

p. 3.

- Het Verbond waardeert de verwijzing naar de wettelijke normen. Bij elke “*good practice*” zou een artikelverwijzing moeten staan die duidelijk maakt welke norm hier wordt uitgewerkt. Dit maakt het mogelijk voor instellingen om proportioneel gebruik te maken van de voorbeelden.
- DNB zegt dat zij “handvatten” biedt voor de beheersing van klimaat- en milieurisico’s, die proportioneel en risico-gebaseerd mogen worden toegepast. Zijn de “*good practices*” ook zulke “handvatten”? Zo ja, dan graag dat duidelijk maken. Zo nee, wat zijn dan wel de handvatten?

p. 4

- DNB zegt dat zij “*good practices*” maakt en noemt dat “praktijkvoorbeelden die in de ogen van DNB een goed voorbeeld zijn (...)” en dat deze “dienen ter inspiratie”. Maar op p. 5 staat: “De *good practices* in deze gids zijn niet bindend, maar zullen worden gebruikt in de toezichtdialoog”.
Dat betekent dus dat DNB aan medewerkers van de onder toezicht staande instelling zal vragen: “Waarom heeft u het niet gedaan conform de *good practice* op pagina zus-en-zo?”. De meeste teksten van de *good practices* zijn thans net zo geformuleerd als algemeen verbindende voorschriften worden geformuleerd. Als het praktijkvoorbeelden ter inspiratie zijn, moet dat ook in de formulering ervan tot uiting komen. Wij geven verderop voorbeelden van wat wij bedoelen.

p. 5

- Wij zouden ook verwachten dat DNB in deze klimaatgids een link legt naar de ESA's en hun werk op het gebied van duurzaamheid om zorg te dragen voor een gelijk speelveld waar dit van toepassing is.
- Ook zou er een link gelegd moeten worden naar de EFRAG en haar werk ten aanzien van de European Sustainability Reporting Standards (ESRS).
- Hier staat in voetnoot 12: “Good practices zijn indicatief van aard en instellingen zijn vrij om een andere toepassing te kiezen, zo lang men anderszins voldoet aan de wet- en regelgeving. Voor een nadere toelichting op de status van de beleidsuitingen van DNB zie de Leeswijzer beleidsuitingen DNB op Open Boek Toezicht.” Met name de eerste zin zou deel

moeten uitmaken van de hoofdtekst. Het verdient de voorkeur om alle teksten over de status van het document bij elkaar te zetten in één alinea en onder één kopje “Status van de *good practice*” onder “Wettelijk kader en toepasbaarheid”. De verwijzing naar de “Leeswijzer beleidsuitingen” kan daarbij in een voetnoot.

- Het wordt “beheersen” suggereert dat we alles kunnen controleren/beheersen met klimaatveranderingen. We zullen ons ook moeten aanpassen aan klimaatverandering. Ons zelf beschermen zodat klimaatverandering niet te veel impact heeft.

p. 6

- Naast “*good practices*” in grijze blokken worden in het document ook grijze blokken worden gebruikt voor de “*boxes*”. Dat suggereert dat dit ook “*good practices*” zijn. Dat lijkt vooral het geval bij Box 2. Is dat zo? Zo ja, dan verzoeken wij u dit erbij te zetten. Zo nee, wat is dan wel de status van de *boxes*?
- DNB schrijft: “Voor een kleine instelling met een geringe materiële blootstelling kan bijvoorbeeld een kwalitatieve en minder granulaire aanpak volstaan, waar grotere instellingen of instellingen met materiële blootstellingen een verfijndere aanpak hanteren.” Het woord “*granulair*” komt in de Dikke Van Dale niet voor. Het is geen Nederlands maar een vernederlandsing van het Engelse woord “*granular*”, hetgeen in dit zinsverband betekent “verfijnde”. Wij verzoeken in het kader van de begrijpelijkheid van de *good practice* de juiste Nederlandstalige term te gebruiken.

p. 7

- In de CSRD wordt gesproken van duurzaamheids-informatie en duurzaamheidsrisico's in plaats van niet-financiële informatie/risico's.
- De risicofactoren kunnen ook tot sociale vraagstukken leiden, zoals onrust omdat bepaalde gebieden niet meer bewoond kunnen worden en verhuizingen plaats moeten vinden (vluchtelingen), of gebrek aan drink water met alle gevolgen van dien. Dit zijn ook effecten waar de verzekeraar onder omstandigheden rekening mee zou moeten houden. In figuur 1 wordt hier geen aandacht aan gegeven.
- Wij missen een ondubbelzinnige definitie van *stranded assets*. Wanneer dreigt een bezitting te “stranden”? Wanneer is dat feitelijk ook gebeurd? Hierover bestaan verschillende opvattingen. Het begrip is ontstaan in het kader van beleggen in fossiele brandstoffen, maar in een economie als de Westerse, waar Schumpeteriaanse creatieve vernietiging plaatsvindt, is het een normaal onderdeel van het Prudent Person beginsel, waardoor het onderdeel uitmaakt van het bestaande risicobeheer in Pillar 2 van Solvency II. Afschrijving is de normale reactie, wat qua verslaggeving leidt tot zgn. *impairments*. Zie ook onze opmerkingen bij p. 61.
- Kan DNB *double materiality* definiëren, of in elk geval stimuleren dat die er op EU niveau komt? Het concept wordt veel gebruikt, maar een duidelijke definitie ontbreekt. En die is voor meetbaarheid – en implementatie überhaupt – wel noodzakelijk. Aangezien de EU zich liet inspireren door het Global Reporting Initiative (GRI) over het concept van dubbele materialiteit, lijkt het logisch hun materiaal gebruiken om een beter begrip te krijgen, bijvoorbeeld het rapport [The double-materiality concept, Application and issues](#). Tevens kan gekeken worden naar para. 2.2 van de [EFRAG Exposure Draft ESRS 1, Basis for Conclusions, May 2021](#).
- Laatste alinea: hierbij zou moeten worden aangegeven dat dit ook conform het *double materiality* concept is.

p. 8

- Als renterisico een tweede-orde schok is, dan zou deze niet zo expliciet benoemd moeten worden als de andere benoemde effecten. Of de renteschok een issue is, hangt geheel af van de rentevisie van de instelling.

p. 10

- “Box 2: Materialiteitsanalyse” lijkt een *good practice*. Zie onze opmerking bij p. 6.
- Is er een verband met de in de European Sustainability Reporting Standards (ESRS) te ont-wikkelen “*double materiality*”? Zo ja, kan DNB dat verband uitleggen?

p. 12

- Een verwijzing naar de juiste wettelijke bepalingen kan helpen bij het inkaderen van het onderwerp.
- DNB spreekt over een “integrale verankering”. Wat bedoelt DNB daarmee?
- Box 3 wordt aangeduid als een “verwachting”. Is dat iets anders dan een “*good practice*”. Zo ja, wat is het dan? Het lijkt op een beleidsregel in bestuursrechtelijke zin.
- DNB geeft niet aan hoe frequent deze analyse uitgevoerd zou moeten worden. Is dat eens per jaar, eens per drie jaar, gelijk aan de frequentie van de RSR en/of wanneer er een significante verandering is in het risicoprofiel van de instelling?

p. 14

- Het is op dit moment erg lastig te kwantificeren of waardeverminderingen het gevolg zijn van duurzaamheidsaspecten of van andere factoren. Het meenemen in de risicobereidheid betekent ook dat je deze aspecten expliciet moet kunnen meten anders zal het sturen erop lastig zijn.

p. 15

- DNB spreekt over “scenario’s van temperatuurstijgingen van 1,5-2 versus 3 of meer graden Celsius”. In de *good practice* op p. 62 wordt gekozen voor een 2 graden scenario in 2050. Hoe verhoudt zich één en ander tot het Parijse akkoord en de EIOPA opinion, waarin EIOPA wil dat twee scenario’s voor de lange termijn worden doorgerekend: één waar de wereldwijde temperatuur onder de 2° Celcius blijft, en één waarin die grens wordt overschreden?¹ Is het niet nuttig om in EIOPA af te spreken hoeveel graden temperatuurstijging in de scenario’s moet zitten? Dit in het kader van de vergelijkbaarheid van (her)verzekeraars in Europa.
- Zouden de aannames vanuit de transitie scenario's niet moeten aansluiten bij de IPCC-rapporten en dergelijke als *default*, met eigen aannames om dat te complementeren? In de laatste versie van de CSRD wordt voor transitieplannen ook expliciet verwezen naar deze externe partijen en het feit dat deze continu geactualiseerd worden.
- Ook kan dit instrument gebruikt worden om de impact van disruptieve gebeurtenissen als gevolg van ESG-ontwikkelingen te duiden/te analyseren.
- Passende risicotoleranties: Zouden we hier ook niet de relatie naar *sustainable insurance* en de impact op de verzekeringsverplichtingen moeten meenemen?
- Box 4 geeft een checklist. Is dat een verplicht langs te lopen lijst, of dient deze ter inspiratie?
- Ook kan rekening gehouden worden met maatregelen die in toekomst worden getroffen. Bijv. door infrastructurele investeringen vanuit overheid e.d.

p. 16

- Zou DNB niet meer richtinggevend moeten zijn in de frequentie, als de ontwikkelingen zo snel gaan, bijvoorbeeld als onderdeel van de ORSA/ICLAAP of als onderdeel van de RSR/SFCR, of meer frequent als omstandigheden daartoe aanleiding geven (*event driven*)?
- DNB stelt: “Ontwikkelingen gaan snel op het gebied van klimaat- en milieurisico’s.” Dat moet sterk genuanceerd worden, of wellicht zelfs geherformuleerd. De klimaatveranderingstrends gaan niet snel. Maar het inzicht in die processen verbetert wél snel. De data-beschikbaarheid en kwaliteit verbetert ook snel.

p. 17

- 1e alinea: DNB zou meer voorbeelden kunnen geven als invulling. Bijv. het onderkennen in aandelenbeleggingen van beleggingen in klimaatgevoelige gebieden en overige om zodanig te kunnen beoordelen of er toekomstige *performance* verschillen gaan ontstaan. Bijv. aan de verplichtingenzijde het onderkennen binnen de homogener risicogroepen van verzekeringen met klimaatadaptie en zonder klimaatadaptie, verzekeringen in risicogebieden en in overige gebieden, om op basis van de te vergaren data te kunnen zien of de maatregelen effectief zijn in de schadelast, etc.

p. 60

¹ Opinion on the supervision of the use of climate change risk scenarios in ORSA, EIOPA-BoS-21-127, 19 April 2021, p. 8.

- Hoe verhoudt zich deze Gids tot de Q&A en *good practice* over klimaatrisico's in de ORSA ? Bestaan de Q&A en *good practice* over klimaatrisico's in de ORSA náást deze Gids, of vervangt deze gids de oudere beleidsuitingen? Indien er tegenstrijdige zaken in de documenten staan over de ORSA, moet dan worden aangenomen dat de meest recente tekst voor gaat?

p. 61

- De tabel staat niet in een grijs blok en wordt aangeduid als een “voorbeeld” dat “ter illustratie” is opgenomen. Dat lijkt te betekenen dat het een *good practice* is, maar waarom staat e.e.a. dan niet in een grijs blok?
- Acuut of chronisch markrisico: Een ander voorbeeld zou beter passen bij verzekeraars, omdat verzekeraars in beperkte mate beleggen in grondstoffen. Als dat er niet is, wordt hier in de communicatie de verzekeringssector kennelijk niet aangesproken.
- Marktrisico/transitie: Het is belangrijk om een eenduidige definitie te geven van *stranded assets*. Wanneer is een *asset* daadwerkelijk *stranded*. Hoe groot probleem is een *stranded asset* als je nog steeds je kasstromen krijgt vanuit die *asset*? Hoe vermijd je een *self fulfilling prophecy* t.a.v. *stranded assets*? Hoe ga je om met *stranded assets* in de toekomst? etc.
- Bedrijfsmodel/transitie: In hoeverre voldoet deze paragraaf aan de 'S' in ESG ? In de Europese regelgeving is 'uitsluiting' één van de laatste maatregelen welke een verzekeraar kan nemen. De Europese Commissie ziet – om voor de hand liggende redenen -- liever *engagement*! Bedenk dat er bij uitsluiting geen onderneming van de aardbodem verdwijnt, maar juist de kans dat deze zijn leven betert verkleint. Door *engagement* daarentegen betert niet alleen de onderneming in kwestie zijn leven, maar worden alle aandeelhouders, en niet alleen diegenen die er inspanningen voor verrichtten, ook duurzamer.

p. 62

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:
Good practice: scenarioanalyse gebruiken in de strategische planning
Het bestuur van de verzekeraar **kan bijvoorbeeld wil** beter zicht **willen** krijgen op de materiële negatieve impact en op de mogelijkheden van klimaatverandering om hier in haar strategie op in te kunnen spelen. In lijn met de TCFD aanbeveling **wordt kan** als onderdeel van de strategische planning gebruikgemaakt **worden** van scenarioanalyse. De instelling **kan dan kiezen kiest** voor scenario's gebaseerd op globale kwalitatieve en kwantitatieve veranderingen waarbij men zich laat inspireren door de scenario's van het IPCC en het (internationaal) energieagentschap. De instelling **kan kiezen kiest** voor het 2 graden opwarmingsscenario in het jaar 2050 en **dat vergelijken vergelijkt dat** met de business as usual toestand. Om de discussie te stroomlijnen, **kunnen worden** (externe) experts met uiteenlopende achtergronden **worden** uitgenodigd. Per scenario **kan beschouwt** het bestuur de strategische positie voor het bedrijf als geheel **beschouwen** en per marktsegmenten **onderzoekt men onderzoeken** hoe daarmee kan worden omgaan bij de premiestelling en productontwikkeling.
- Hoe zou goed zijn als DNB iets meer richting geeft aan de termijnen van het *LT scenario* zoals relatie met de *remaning duration* van de verplichtingen e.d.
- Wij zouden niet alleen naar de TCFD verwijzen, maar ook naar de duurzaamheidswetgeving waarin aan scenario's gerefereerd wordt.
- Het Parijse akkoord spreekt over 1.5 graden Celsius.

p. 63

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:
Good practice: een schadeverzekeraar integreert klimaatrisico's in haar strategie
Het bestuur van een verzekeraar **stelt heeft doorgaans** een bedrijfsbrede strategie voor de (middel)lange termijn **op**. Hoog op haar prioriteitenlijst staat het adresseren van de impact van klimaatverandering op de organisatie en haar omgeving. De verzekeraar **past moet beoordeelen of** haar productaanbod en beleggingen daarop **aangepast moet worden**. Na een analyse van bestaande raamwerken en initiatieven, **kiest kan** de verzekeraar **ervoor kiezen** om zich te conformeren aan een aantal raamwerken. De duurzaamheidsprincipes **kunnen**

worden ontleend aan de United Nations Global Compact (UNGC). Voor de beleggingen **baseren** kan de verzekeraar zich baseren op de Net-Zero Asset Owner Alliance, de Sustainable Development Goals (SDGs) en/of het Klimaatcommitment van de Nederlandse financiële sector. De verslaglegging **maakt kan** gebruik **maken** van de aanbevelingen van de Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD). Voor de beprijzing van de verzekeringsproducten **streeft kan** de verzekeraar ernaar **streven** om rekening te houden met klimaatadaptieve maatregelen zoals gehard glas in kassen. De verzekeraar heeft in zijn ESG-strategie als doel gesteld dat de CO2-voetafdruk van de beleggingen wordt verlaagd, **bijvoorbeeld conform het Klimaatcommitment (?)** tot net zero in 2050. Dit doel **wordt kan worden** vertaald naar 'climate performance indicators', gekoppeld aan onder meer SDG 13 "Climate Action", waarmee het bestuur de voortgang monitort en kan vaststellen of een aanpassing van de strategie nodig is.

- De verzekeraar baseert zich op NZAOA. Sommige leden baseren zich op IIGCC en niet AOA. DNB geeft niet aan waarom AOA de voorkeur zou hebben. Wij verzoeken om IIGCC hier toe te voegen.

p. 64

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:

Good practice: beleidsbepalers verankeren materiële klimaat- en milieurisico's in de bestaande governance en beleidskaders

Het bestuur en de RvC van een verzekeraar **hebben kunnen** de risico's en kansen gerelateerd aan klimaat en milieu **toebedeeld toebedelen** aan de portefeuille van een bestuurder en van een commissaris. De portefeuillehouders **kunnen** worden ondersteund door **bijvoorbeeld** een taskforce bestaande uit een bestuurslid, een commissaris, een senior manager en een externe adviseur.

Het bestuur en de RvC **achten kunnen** een verdergaande integratie van klimaat- en milieurisico's en -kansen in bestaande kaders en processen binnen de instelling noodzakelijk **achten** en **hebben** daartoe een specifieke bestuurs- en RvC-commissie voor klimaat- en milieurisico's en -kansen **ingesteld instellen**, waaraan naast een aantal bestuurders respectievelijk commissarissen, managers met expertise op het gebied van de beheersing van deze risico's en externe deskundigen op dit terrein **kunnen** deelnemen. Deze commissie **kan voorziet** het bestuur respectievelijk de RvC van haar beraadslagingen en overwegingen **voorzien**.

Good practices: voldoende geschiktheid bij beleidsbepalers borgen ten aanzien van klimaat- en milieurisico's

Een verzekeraar **heeft kan** kennisvereisten **opgesteld opstellen** voor de bestuursleden en commissarissen ten aanzien van risico's en kansen verbonden met klimaatverandering en milieuaantasting. Hierbij heeft de verzekeraar (**vanwege de bestuurderstoets**) als uitgangspunt genomen dat bestuurders en commissarissen inzicht en begrip hebben van wat de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van klimaat en milieu, de wet- en regelgeving op dit terrein, wat de maatschappij en stakeholders van de instelling verwachten en wat dat betekent voor de bedrijfsuitoefening. Deze minimale kennisvereisten **moeten zijn** ook verwerkt **zijn** in de **eventueel aanwezige** functieprofielen.

Met het oog op het op peil houden van het kennisniveau **kan organiseert** de verzekeraar periodiek kennissessies **organiseren** over klimaat- en milieuthema's voor bestuursleden, commissarissen en voor de sleutelfunctiehouders actuaariaat en risicobeheer. Onderwerpen die hierbij aan bod **kunnen** komen zijn de oorzaken van klimaatverandering, wet- en regelgeving en (inter)nationaal klimaatbeleid, ESG-ratings en het gebruik van modellen en scenarioanalyses voor klimaat- en milieurisico's. Voor deze kennissessies **kunnen worden** regelmatig externe deskundigen **worden** uitgenodigd die deelnemers trainen en 'challengen' over klimaat- en milieurisico's en over de kansen voor de instelling. Het bestuur en de RvC **kunnen evalueren** periodiek **evalueren** of de kennisstandaarden worden gehaald en op welke onderdelen er behoefte bestaat aan training en opleiding.

In het kader van de integratie van risico's en kansen ten gevolge van klimaat- en milieuveranderingen in de strategie en het vaststellen van specifieke doelstellingen op dit terrein **kan**

heeft het bestuur van de instelling een adviesraad **instellen ingesteld** met externe en interne deskundigen om basiskennis, ervaring en advies op te halen.

- Zou DNB hierbij ook niet kwantitatieve data willen zien vanuit het risicoprofiel van de verzekeraar zelf? Zoals *heat maps*, eventueel klimaatgerelateerde en gerealiseerde schades, *assets under threat*, etc. Als de verzekeraar beleidsbepalers voorbereidt op de geschiktheids-toets en het AMSB ook continu wil bijspijkeren, is het ook belangrijk dat ze de feitelijkheid van de eigen verzekeraar onder ogen zien.
- Op het gebied van governance lijkt een klimaatcommissie op RVB of RVC niveau te worden aanbevolen. Hiermee wordt klimaatverandering specifiek apart gezet, terwijl er tegelijkertijd aandacht moet zijn voor alle materiele risico's zoals andere ESG topics bijvoorbeeld biodiversiteit en sociale aspecten. Ook is integratie van klimaataspecten juist van belang omdat het voor de gehele bedrijfsvoering relevant is en impact heeft. Daarom moet een andere invulling mogelijk zijn om klimaat gerelateerde onderwerpen voldoende aandacht te geven bij de bestuursorganen. Enkele concrete voorbeelden, waarbij ruimte voor individuele verzekeraar om eigen aanpak te ontwikkelen gewent is:
 - Good practice: beleidsbepalers verankeren materiële klimaat- en milieurisico's in de bestaande governance en beleidskaders (p. 64)
We onderschrijven dat materiële klimaat- en milieurisico's [en -kansen] verankerd moeten worden in de bestaande governance en beleidskaders. Afhankelijk van de business en inrichting van de verzekeraar kan het nuttig of nodig zijn om bestaande governance en beleidskaders aan te passen. Geen verzekeraar is echter hetzelfde, dus wij zien geen 'one size fits all' benadering voor ons. DNB moet ruimte en flexibiliteit bieden, waarbij de verzekeraar een passende werkwijze, structuur en onderlinge taakverdeling in kan richten met het oog op zekerstelling dat klimaat- en milieurisico's en -kansen adequaat worden meegenomen in de besluitvorming en het toezicht.
 - Good practices: voldoende geschiktheid bij beleidsbepalers borgen ten aanzien van klimaat- en milieurisico's (p. 64)
We onderschrijven dat voldoende geschiktheid bij beleidsbepalers ten aanzien van klimaat- en milieurisico's [en -kansen] geborgd moet zijn. Wij zouden het op prijs stellen als ruimte wordt geboden aan de verzekeraar voor de wijze waarop dit geborgd wordt, zeker ook waar het gaat om inrichting van een adviesraad waarin ook externen zitting hebben. Hier zien wij wederom geen one size fits all.
 - Good practice: verantwoordelijkheden voor de beheersing van klimaat- en milieurisicobeheer toewijzen binnen de organisatiestructuur (p. 65)
We onderschrijven dat verantwoordelijkheden voor de beheersing van klimaat- en milieurisicobeheer binnen de organisatiestructuur moeten worden toegewezen. Wij waarderen als hier ruimte wordt geboden door DNB voor de wijze waarop de toewijzing kan plaatsvinden (niet enkel conform één door DNB beschreven manier).
 - Good practice: bewustzijn van klimaat- en milieurisico's bevorderen (p. 66)
We onderschrijven dat bewustzijn van klimaat- en milieurisico's bevorderd moet worden, daar doen we heel veel aan. Een cultuur waarin het bewustzijn en gedrag wordt gestimuleerd die bijdragen aan de beheersing van de klimaat- en milieurisico's kan op verschillende manieren worden bevorderd. Daarom stellen wij ook hier ruimte en flexibiliteit om voor een verzekeraar een eigen aanpak toe te passen zeer op prijs.

p. 65

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:
Good practice: verantwoordelijkheden voor de beheersing van klimaat- en milieurisicobeheer toewijzen binnen de organisatiestructuur
Het bestuur van een verzekeraar **kan realiseert** zich **realiseren** dat de instelling een inhaalslag moet maken ten aanzien van de beheersing van klimaat- en milieurisico's.

Daarom heeft Dan kan het bestuur **besloten besluiten** om tijdelijk **bijvoorbeeld** een specifieke afdeling op te zetten onder leiding van een duurzaamheidsmanager met verantwoordelijkheid voor de implementatie van de strategie, het beleid en de risicobeheersing met betrekking tot klimaat- en milieurisico's. Het bestuur **heeft doet er verstandig aan dan** ervoor **gezorgd te zorgen** dat de opzet aansluit bij de al bestaande bedrijfsprocessen, structuren en risicobeheersing. Door middel van periodieke rapportages **kan monitort** het bestuur de vooruitgang **monitoren**.

Naarmate de volwassenheid van de beheersing van klimaat- en milieurisico's en -kansen groeit, **kan vindt** bij de verzekeraar verdere integratie en verankering van deze risico's plaats **vinden**. **Daarom heeft het** Het bestuur **kan** een verantwoordelijkheidsmatrix **opgesteld opstellen** op grond waarvan taken en verantwoordelijkheden voor klimaat- en milieurisico's zijn belegd binnen de organisatie. Ook **zijn kunnen** de rapportagelijnen, de werkprocedures en verantwoordelijkheden **zijn** toegekend:

- **DNB verwacht dat** de taken en verantwoordelijkheden van de eerste lijn voor de beheersing van klimaat- en milieurisico's zijn vastgelegd. Hierin staat onder meer dat bij de ontwikkeling van verzekeringsproducten klimaat- en milieurisico's worden meegewogen.
 - de **risicomanager risicomanagement functie (indien het three lines of defence model wordt gebruikt, de risicomanagement functie in de** tweede lijn) beoordeelt de beheersing van de duurzaamheidsrisico's door de eerste lijn, en is indien nodig aanwezig bij de vergaderingen van het bestuur.
 - de compliance functie (**indien het three lines of defence model wordt gebruikt, de compliance functie in de** tweede lijn) toetst of de beheersing van klimaat- en milieurisico's binnen de verzekeraar in lijn is met wet- en regelgeving.
 - de actuariële functie (**indien het three lines of defence model wordt gebruikt, de actuariële functie in de** tweede lijn) is verantwoordelijk voor de beoordeling van de manier waarop duurzaamheidsrisico's wordt meegenomen in acceptatie, technische voorziening en herverzekering.
 - de interne audit (**indien het three lines of defence model wordt gebruikt, de interne audit in de** derde lijn) is verantwoordelijk voor de controle of de beheersing van klimaat- en milieurisico's adequaat wordt uitgevoerd volgens het beleid en de procedures.
- Het zou goed zijn als DNB meer invulling geeft aan de concrete analyses die de 2e lijn zou kunnen doen. Het is nu erg abstract.
 - Bij de passage "**DNB verwacht dat** de taken en verantwoordelijkheden van de eerste lijn voor de beheersing van klimaat- en milieurisico's zijn vastgelegd. Hierin staat onder meer dat bij de ontwikkeling van verzekeringsproducten klimaat- en milieurisico's worden meegewogen." merken wij op dat de eerste zin voortvloeit uit de meer algemene *governance* verplichting uit Solvency II dat de taakverdeling helder moet zijn (graag een verwijzing naar het juiste wetsartikel). De tweede zin komt uit de PARP-verplichtingen in de Insurance Distribution Directive. Ook hier graag een verwijzing naar het juiste wetsartikel.
 - Het *three lines of defence* model is nergens in de regelgeving vastgelegd, maar wordt als model wel veel gebruikt. Als alle modellen is het een vereenvoudiging en een abstractie van de werkelijkheid.

p. 66

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:
Good practice: bewustzijn van klimaat- en milieurisico's bevorderen
Het bestuur van een verzekeraar **kan heeft** in aanvulling op de kennissessies en trainingen die gericht zijn op het vergroten van kennis van klimaat- en milieu risico's, **bijvoorbeeld** 'ambassadeurs' **aangewezen aanwijzen** op plekken in de organisatie waar men te maken heeft met klimaat- en milieurisico's. Deze ambassadeurs **kunnen hebben** als taak **hebben** om het klimaatbewustzijn binnen de organisatie te vergroten. De ambassadeurs **kunnen bijvoorbeeld overleggen** op kwartaalbasis **overleggen** over de duurzaamheidsinitiatieven om elkaar te informeren over de ontwikkelingen in hun deel van de organisatie. Zo **wordt kan** een integrale aanpak van klimaat- en milieuaspecten **worden** geborgd. De voorzitter van dit overleg **is kan bijvoorbeeld** de duurzaamheidsmanager **zijn**. De uitkomsten van het overleg

kunnen worden gedeeld met de bestuurder die duurzaamheid en de beheersing van klimaat- en milieurisico's in de portefeuille heeft.

Good practice: beloningsbeleid en beloningspraktijken in lijn brengen met de strategie en beheersing van klimaat- en milieurisico's

Het beloningsbeleid van het bestuur van een verzekeraar **is moet volgens art. 1:118, lid 3, Wft** gebaseerd **zijn** op zowel financiële als niet-financiële KPI's. De niet-financiële KPI's **sluiten aan kunnen bijvoorbeeld aansluiten** op de strategische duurzaamheidsdoelstellingen die de verzekeraar heeft opgesteld.

Deze doelstellingen **zijn zouden bij voorkeur** geconcretiseerd **moeten zijn** en **gekoppeld aan er zijn** termijnen **aan gekoppeld**. Zo **is er zou** een percentage CO2-reductie ten opzichte van het startjaar van de eigen operatie **kunnen worden** vastgelegd in het beloningsbeleid, dat uiterlijk in **bijvoorbeeld** 2025 bereikt moet worden. Vergelijkbare afspraken **zijn kunnen worden** gemaakt op het gebied van de beleggingen, ten aanzien van de lange termijn strategische doelstellingen voor CO2-reductie van de beleggingsportefeuille.

p. 67

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:

Good practice: klimaat- en milieurisico's expliciet meenemen in het bestaande risicobereidheidskader

Een verzekeraar **heeft zou bij voorkeur** de gedefinieerde risico's (zie H1) ten gevolge van klimaat en milieuverandering **vertaald kunnen vertalen** naar bestaande risico categorieën. Zo **is kan** het fysieke- en transitierisico van beleggingen **worden** toegewezen aan 'marktrisico' en **is kan** de risicocategorie 'reputatierisico' **binnen 'operationeel risico'** uitgebreid met het risico dat klimaatcommitments niet worden waargemaakt.

De verzekeraar **heeft kan** als strategisch uitgangspunt **hebben** gedefinieerd dat ze via haar verzekerings- en beleggingsactiviteiten een aantoonbare maatschappelijke waarde wil hebben, waarbij het belang van de stakeholders (met name de polishouder) **een hoge of zelfs** de hoogste prioriteit heeft. ~~Daarom besluit de~~ De verzekeraar **kan daarom besluiten** om (**bijvoorbeeld** de komende drie jaar) het 'ESG-effect' te monitoren door benchmarking met de portefeuille die gebruikt is in de recente ALM / SAA. Hen **(sic!) spreekt af kan dan afspreken** om vervolgens na te gaan wat het ESG-effect is en op grond daarvan mogelijke acties te ondernemen.

De strategie **kan wordt** in de risicobereidheid als volgt **worden** geconcretiseerd:

- de verzekeraar wil **bijvoorbeeld** het transitierisico op beleggingen zoveel mogelijk beperken en heeft daarom besloten de portefeuille in 2030 volledig te hebben omgezet naar ESG-verantwoorde beleggingen. Hiervoor **wordt kan** de KPI aandeel 'belegging groen' op basis van de MSCI ESG gebruikt. **Maar men kan ook een andere benchmark gebruiken.**

- de verzekeraar **betreft kan** hierbij de **eventuele** verschillen in rendement en volatiliteit tussen groene en niet-groene beleggingen.

- de verzekeraar wil **bijvoorbeeld** in 2030 met minimaal 20% van haar beleggingen direct een positieve impact hebben op klimaatverandering (impact beleggen). Concreet **betekent kan** dit **bijvoorbeeld betekenen** beleggen in de SDG's 7 (betaalbare en schone energie), 13 (klimaatactie) en 15 (herstel ecosystemen en biodiversiteit). Er **is kan dan worden** afgesproken dat er einde jaar **bijvoorbeeld** 5 % vermogen geïnvesteerd in SDG 7, 13 en 15 . De verzekeraar **stelt kan** hiervoor de KPI "beleggingen impact" **opstellen**.

- de verzekeraar **wil kan** de bereidheid om fysieke klimaatrisico's te accepteren concretiseren en afbakenen. Daarom **kunnen worden** maxima **worden** gesteld aan de exposures in bepaalde klimaatgevoelige regio's en branches (o.a. op basis van postcode en NACE-code).

- de verzekeraar **wil kan** haar reputatie op het gebied van verantwoord ondernemen **willen** borgen. Als indicatoren **kunnen worden** hier de 'Benchmark Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling' en Praktijkonderzoeken van de Eerlijke verzekeringswijzer **worden** gehanteerd.

- Het zou goed zijn als DNB uitlegt wat zij bedoelt met "het ESG-effect".
- De wetenschap is verdeeld over de vraag of duurzame beleggingen beter of slechter, of net zo renderen als niet-duurzame en of zij minder, meer of even volatiel zijn. Er is wel een nog

niet gefalsifieerde theorie dat zij minder risico in zich hebben dan niet-duurzame beleggingen.

- Het gaat niet alleen om transitierisico's, maar ook om de transitie zelf.: Wij zouden graag zien dat DNB meer focus heeft voor het belang van een bijdrage van financiële instellingen aan de transitie. Er is een sterke focus op de risico's van holdings in CO2 intensieve assets en het reduceren van deze klimaatrisico's. Dit kan leiden tot het aansturen op verkopen van carbon intensieve sectoren, terwijl de transitie niet kan plaatsvinden als deze sectoren niet worden gestimuleerd om hun bedrijfsmodel te wijzigen.

In sommige gevallen is het nodig om eerst een hogere footprint te creëren om de transitie succesvol te kunnen maken. Indien carbon intensieve assets massaal worden afgestoten, levert dit een gevaar op voor energiezekerheid en ook de just transition. Het afstoten van staalbedrijven zou vanuit klimaatrisico oogpunt in eerste instantie wenselijk zijn, terwijl dit essentieel is voor windmolens. Bovendien zullen deze assets mogelijk worden verworven door partijen die veel minder oog hebben voor lange-termijn belangen en juist uit zijn op korte-termijn winsten. Dat zou dan juist op macroniveau tot ongewenste effecten leiden.

Ook is er steeds vaker een dilemma tussen klimaat en sociaal; als financiële instellingen alleen worden afgerekend op het terugdringen van klimaatrisico's dan kan dit sociaal onwenselijke gevolgen hebben. Bijv. hypotheekverstrekken in overstromingsgevoelige gebieden: sociaal onwenselijk om te weigeren, maar een hoog klimaatrisico.

- Het gebruik van *benchmarks* gebaseerd op ESG *ratings* is wat ons betreft onwenselijk omdat (1) er een zeer beperkte correlatie is tussen de ratings van de verschillende ESG *providers*, (2) iedere *provider* zijn eigen visie heeft en (3) de *overall corporate rating* beperkt inzicht geeft. Bij het gebruik van ESG ratings is het van belang juist de onderliggende waarden te analyseren voor een goed beeld van de desbetreffende uitgevende instellingen. In het DNB rapport lijken ze gebruik te maken van een ESG *benchmark* voor de KPI aandeel in groene beleggingen. Het is onduidelijk uit het rapport hoe de *benchmark* is opgezet die in dit voorbeeld wordt gebruikt.
- De verzekeraar moet minimaal 20% in *impact investing* hebben per 2030. Wij zijn geen voorstander van een %-benadering, omdat de balansgrootte te volatiel is en een absoluut bedrag te investeren is beter. Ook is 20% te veel. Er zijn simpelweg ook niet voldoende beleggingen (voor een grote verzekeraar) tenzij je echt hele rare beleggingen gaat doen. Dit is niet acceptabel en verantwoord.
- Naast de VBDO producten zijn er inmiddels ook veel andere methoden en aanbieders beschikbaar, zoals MSCI, Sustainalytics. Het zou onjuist zijn om één van de providers in een uiting van de toezichthouder voor te trekken boven anderen. Als er al voorbeelden genoemd worden, moeten dat er meerdere zijn.

p. 68

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:
Good practice: een integraal beeld van klimaat- en milieurisico's vormen in identificatiefase en integreren in risicobeheercyclus
Een verzekeraar **kan bijvoorbeeld organiseren** een workshop **organiseren** om risico's van klimaat-verandering en milieuaantasting in kaart te brengen. Samen met ESG-experts **kan inventariseert** het bestuur **daarin** de mogelijke risico's **inventariseren** en **onderzoekt het** de wegen **onderzoeken** waarlangs deze risico's hun instelling op korte en lange termijn kunnen raken. Aan de hand van de impact op conventionele risico's, **wordt kan** de inventarisatie **worden** omgezet in een aantal materiële risico's. Om de impact te kwantificeren **zijn** kunnen eigen metrieken **worden** ontwikkeld, aangevuld met kwalitatieve inzichten van experts.

p. 69

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:
Good practice: scenarioanalyses en stresstesten gebruiken voor de inschatting van de blootstelling aan klimaat- en milieurisico's.
Voorbeeld (bouwt voort op voorbeeld hiervoor)

Om naast de impact van klimaatrisico's gevoel te ontwikkelen voor de kans van deze risico's, **stelt kan** de verzekeraar een werkgroep **samenstellen** die bestaat uit eerste en tweede lijn **(indien en voorzover het three lines of defence model wordt gebruikt)**.

In aansluiting op de uitkomsten van de ORSA (uitgevoerd in lijn met de Q&A van DNB van 2019), **beoordeelt kan** de werkgroep de kans en impact van fysieke en transitierisico's en van de reputatieschade **beoordelen** als klimaat- of milieudoelen niet worden gehaald.

Voor de kans op en de impact van de risico's **kan gebruikt** men een schaal met vier niveaus **gebruiken, bijvoorbeeld**: klein, midden, groot en zeer groot.

[...]

Vervolgens **wordt kan** met behulp van de risicomatrix het bruto risico **worden** geschat.

[...]

bij de acties zien we **dan in dit voorbeeld** dat het beleggingsrisico bij CO2-belasting op korte termijn en het reputatierisico bij afwijkingen tussen ambitie en praktijk direct moet worden gemitigeerd

p. 71

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:

Good practice: scenarioanalyses en stresstesten gebruiken voor de inschatting van de blootstelling aan klimaat- en milieurisico's

Om een idee te krijgen van de impact van het transitierisico dat samenhangt met klimaatverandering, **stelt kan** de instelling een transitie scenario **opstellen** waarin het veranderende klimaat en milieu vertaald wordt naar conventionele risico's zoals markt- en verzekerings-technisch risico. Het scenario **wordt kan** geënt **worden** op scenario's uit de DNB transitie-stresstest.

Het scenario behelst **bij voorkeur** een abrupte, ongeordende transitie naar een klimaatneutrale economie. Door overheidsingrijpen schiet de CO2-emmissieprijs omhoog en daalt de waarde van CO2-intensieve beleggingen. Dit scenario **wordt kan worden** losgelaten op de gehele balans om de gevolgen voor de financiële positie te bepalen.

Good practice: klimaat- en milieurisico's die buiten de risicotolerantie vallen beheersen

Uit de risicoanalyse **blijkt kan bijvoorbeeld blijken** dat extreme neerslag een operationele risico oplevert doordat één van de twee datacentra van de verzekeraar op een plek staat die kwetsbaar is voor overstromingen. Bovendien **wordt kan** de overstromingskans op deze locatie op termijn steeds groter **worden**. Dit risico **valt kan** buiten de risicotolerantie **vallen**, en moet worden beheerst. Om de gevolgen van een overstroming op de korte termijn te mitigeren, **besluit kan** de instelling **bijvoorbeeld besluiten** om extra back-ups te maken van de gegevens uit het datacentrum. Om dit risico duurzaam te mitigeren, **onderzoekt kan** men de mogelijkheden **onderzoeken** om het datacentrum te verplaatsen naar een andere, hoger gelegen locatie.

p. 72

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:

Good practice: de beheercyclus voor klimaat- en milieurisico's frequent evalueren

De verzekeraar integreert de klimaat- en milieurisico's in haar risicobeheerscyclus. Om inzicht te krijgen in de stappen die nodig zijn om de beheersing te verbeteren, **voert kan** de verzekeraar scenarioanalyses **uitvoeren** en een gap-analyse. De verschillen tussen de huidige en de gewenste toestand leiden **dan** tot een aantal acties.

p. 73

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:

Good practice (4.1): een adequate data-infrastructuur voor klimaat- en milieurisico's inrichten **Een De** verzekeraar **in dit voorbeeld** is enige tijd geleden, na een gap-analyse, begonnen met het inrichten van een data infrastructuur en het verzamelen van data benodigd voor analyse van risico's en kansen van klimaat en milieuverandering. Als eerste is gestart met het meten van de CO2-voetafdruk van haar beleggingen.

De verzekeraar heeft besloten om daarbij aan te sluiten bij internationaal erkende methodologieën, zoals die van PCAF (Partnership for Carbon Accounting Financials). Zo wordt voor haar bedrijfsobligaties en -leningen gebruik gemaakt van **bijvoorbeeld** externe data aanbieder in overeenstemming met PCAF methodologie. De CO2-voetafdruk gegevens worden intern gebruikt voor besluitvorming zoals het optimaliseren van de beleggingsmix. De verzekeraar houdt rekening bij haar Strategische Asset Allocatie met de CO2-voetafdruk van de verschillende investeringscategorieën.

De CO2-emissie data **wordt kan** tevens **worden** gebruikt voor externe verslaggevingsdoel-einden zoals het jaarverslag om op die manier te voldoen aan EU wet- en regelgeving op gebied van Environmental Taxonomy (NFDR/CSRD).

Ook hierbij **maakt kan** de verzekeraar gebruik **maken** van data vendor waarbij aan de hand van de NACE45-code kan worden bepaald in hoeverre bedrijfsactiviteiten van investeringen 'groene' activiteiten zijn.

De verzekeraar **onderkent kan onderkennen** dat meer data nodig is voor het correct prijzen van haar producten, zoals data over de locatie van de verzekerde objecten voor overstromingsrisico's.

- De impact op de reële economie is essentieel voor een succesvolle transitie. Het enkel ver-lagen van klimaatrisico's door individuele bedrijven middels het verlagen van de footprint helpt niet per se mee aan het bereiken van de Parijs doelstellingen die van belang zijn voor financiële stabiliteit in de toekomst.
Bijv. p. 73 *Good practice*: De verzekeraar houdt rekening bij haar *strategic asset allocation* met de CO2-voetafdruk van de verschillende beleggingscategorieën. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de impact op de reële economie, de vraag is of een verschuiving tus-sen asset classes wenselijk is. Dit kan ten onrechte leiden tot de illusie dat de footprint is verlaagd, terwijl het puur een allocatie is naar minder CO2-intensieve asset classes.

p. 74

- Als de *good practice* inderdaad een illustratief voorbeeld is en niet een algemeen verbindend voorschrift, stellen wij voor de formulering als volgt aan te passen:
Good practice: externe rapportage over niet-financiële informatie
In het jaarverslag besteedt een verzekeraar naast financiële informatie ook aandacht aan niet-financiële informatie **[graag een verwijzing naar de wetsartikelen die dat verplicht maken]**, waarbij zij streeft naar 'integrated reporting' en voldoet aan de 'Global Reporting Initiative' (GRI) standaard **[graag een verwijzing naar de wetsartikelen]**. De verzekeraar rapporteert over de manier waarop zij klimaatverandering adresseert in overeenstemming met onder meer **het** 'Besluit tot vaststelling van nadere voorschriften omtrent de inhoud van het jaarverslag', **het** 'Besluit bekendmaking niet-financiële informatie' **en zoals aangepast door de** 'EU Non-Financial Reporting Directive (NFRD)'. **DNB verwacht dat** De verzekeraar **zich voorbereidt op het verzorgen van verzorgt** informatieverschaffing volgens het 'dub-bele materialiteitsprincipe' uit de NFRD-richtlijn, **zodra deze regels in Nederland van kracht zijn**. Hierbij houdt zij aan de ene kant rekening met de impact van klimaatverandering op financiële risico's en aan de andere kant met de impact van de verzekeraar op mens en milieu. Verder **rapporteert verwacht DNB dat** de verzekeraar **zich voorbereidt op** perio-dieke **rapportage** over de manier waarop beleggingen invulling geven aan duurzame doel-stellingen conform de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) **indien en voor zover de benodigde uitvoeringsregels van kracht zijn**. Ook rapporteert de verzekeraar over haar voortgang bij de naleving van de Principles for Sustainable Insurance, **waaraan indien en voorzover** zij zich **daaraan** heeft gecommitteerd. De verzekeraar is transparant over de potentiële impact en effect, én hoe deze resultaten zijn meegenomen door het ma-nagement. De instelling heeft de externe accountant verzocht inconsistenties te melden over de gerapporteerde duurzaamheidsinformatie.
- De NFRD geldt niet rechtstreeks in Nederland, maar moet getransponeerd worden in bijvoor-beeld het Besluit tot vaststelling van nadere voorschriften omtrent de inhoud van het jaarver-slag en/of het Besluit bekendmaking niet-financiële informatie. De SFDR geldt wel rechts-reeks, maar pas vanaf datum van inwerkingtreding en deze behoeft nog nadere uitvoerings-regels.

mr. R.E. Batten
Verbond van Verzekeraars
6 december 2022